



SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060203

DOM
2019-02-04
Stockholm

Mål nr
M 10039-18

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2018-10-26 i mål M 1414-17,
se bilaga A

PARTER

Klagande

L.N.

Ombud: Advokat M.B.

Motpart

Lomma kommun

Ombud: Advokat C.E.I.

SAKEN

Skadestånd enligt 32 kap. miljöbalken

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen, som ger prövningstillstånd, upphäver tingsrättens dom
och stadfäster följande förlikning som parterna träffat, se *bilaga B*.

Dok.Id 1471227

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00–16:30
		E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

L.N. har överklagat tingsrättens dom. Parterna har därefter träffat en förlikning med det innehåll som framgår av bilaga B.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen finner skäl att ge prövningstillstånd och att ta upp målet till omedelbart avgörande.

Det finns inte något hinder mot att i dom stadfästa den förlikning som parterna har träffat.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga C

Överklagande senast den 2019-03-04

Beslutet om prövningstillstånd får inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Anna Tiberg, Gösta Ihrfelt, Johan Svensson, referent, och tekniska rådet Yvonne Eklund

Föredragande har varit hovrättsfiskalen Jenny Samuelsson Käätä



VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2018-10-26
meddelad i
Växjö

Mål nr M 1414-17

PARTER

Kärande

L.N., med uppgiven firma Restaurang och Pizzeria Casa

Ombud: advokaten M.B.

Svarande

Lomma kommun

Ombud: advokaten C.E.I.

SAKEN

Skadestånd enligt 32 kap. miljöbalken

DOMSLUT

Käromålet ogillas.

L.N. ska ersätta Lomma kommun för rättegångskostnader med 451 822 kronor, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från denna dag tills full betalning sker. Av beloppet avser 349 580 kronor ombudsarvode, 100 000 kronor eget arbete och 2 242 kronor utlägg.

Dok.Id 415125

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: mmd.vaxjo@dom.se www.vaxjotingsratt.domstol.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00–16:00

BAKGRUND

Lomma kommun har tillsammans med Trafikverket genomfört ombyggnad av stationsområdet i Lomma för en framtida spårbunden kollektivtrafik på Lommabanan. Ombyggnaden innebär bl.a. att en planskild korsning tillskapats vid Vinstorpsvägen/järnvägen genom nedgrävning av Vinstorpsvägen under järnvägen samt att en gång- och cykelbro anlagts parallellt med järnvägen över Vinstorpsvägen och att en planskild gång- och cykelväg anlagts under järnvägen söder om stationshuset. Vidare har Järnvägsgatans anslutning till Vinstorpsvägen tagits bort och området söder om Vinstorpsvägen, som tidigare varit gata, ska omvandlas till en torgyta. En ny lokalgata är planerad att anläggas genom Vinstorps skolans fastighet mellan Bredgatan och Järnvägsgatan. Omgestaltningen av stationsområdet har föregåtts av ett detaljplanearbete vilket resulterat i att en ny detaljplan för området, Detaljplan för XX m. fl. i Lomma, Lomma kommun (Stationsområdet), antagits.

För att genomföra ombyggnaden av stationsområdet har Vinstorpsvägen samt del av Bredgatan varit avstängd för trafik mellan Strandvägen och Solgatan från den 20 augusti 2016 till den 24 november 2017. Del av Järnvägsgatan var även avstängd för trafik vecka 26 (27 juni – 3 juli) 2016, då ledningsarbeten utfördes.

L.N. driver en restaurangrörelse inom stationsområdet, med adressen Järnvägsgatan 4 i Lomma.

YRKANDEN M.M.

L.N. har yrkat att mark- och miljödomstolen ska förplikta Lomma kommun att till honom utge skadestånd med 790 660 kronor för uppkommen skada under tiden från och med den 27 juni 2016 till och med den 25 maj 2018 jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från och med den 3 maj 2017 till dess full betalning sker.

L.N. har förbehållit sig rätten att i detta mål eller i annan rättegång eller i annat sammanhang begära ersättning för skada som avser tiden från och med den 26 maj 2018 och framöver.

L.N. har yrkat ersättning för rättegångskostnader med 1 037 808 kronor.

Lomma kommun har bestridit skadeståndsyrkandet i sin helhet. Sättet att beräkna räntan har vitsordats.

Lomma kommun har yrkat ersättning för rättegångskostnader med 451 822 kronor.

L.N. har till utveckling av sin talan anfört huvudsakligen följande.

Han bedriver restaurangverksamhet under enskild firma, Restaurang och Pizzeria Casa Nostra, i förhyrda lokalen på Järnvägsgatan 4 i Lomma sedan den 1 oktober 2014. Han har under ca 15 års tid bedrivit restaurangverksamhet i Lomma. Under flera år drev han gatuköksverksamhet i en byggnad med adress Järnvägsgatan 3 i Lomma. Han ägde själva kioskbyggnaden men arrenderade marken där byggnaden stod av det kommunala fastighetsbolaget Lomma Uthyrningsfastigheter AB (LUFAB).

I de lokaler där han nu driver restaurangrörelsen har tidigare varit en spelbutik. Lokalerna fick därför byggas om för att kunna användas för restaurangverksamhet. L.N. ansökte den 11 mars 2014 om bygglov för ombyggnad av lokalen från spelbutik till restaurang och beviljades det sökta bygglovet den 9 juni 2014.

L.N. gör gällande vårdslöshet från Lomma kommuns sida för att de under 2014 handlagt och beviljat honom bygglov, startbesked, slutbesked och registrering av livsmedelsanläggning m.m. på Järnvägsgatan 4 utan att informera honom om det planerade infrastrukturprojektet, med bland annat långvarig avstängning av Vinstorpsvägen/Bredgatan och permanent avstängning av Järnvägsgatans anslutning till Vinstorpsvägen, trots att kommunen redan när ansökan om bygglov inkom i mars 2014 kände till allt detta.

Hade kommunen informerat honom om de störningar som skulle förekomma under tiden ombyggnaden av stationsområdet pågick hade den nu aktuella skadan helt

kunnat undvikas för L.N. och hans verksamhet. Till följd härav är kommunen skadeståndsskyldig för all den skada som det aktuella infrastrukturprojektets skilda störningar medfört och alltjämt medför för honom. När kommunen genomför ett stort och omfattande infrastrukturprojekt ankommer det på kommunen att tillse att relevanta enheter och avdelningar inom kommunen har denna information och förmedlar den till alla som kan antas beröras av projektet rent praktiskt och/eller ekonomiskt, inte minst personer, likt L.N., som söker bygglov m.m. i direkt anslutning och närhet till projektområdet och som uppenbarligen skulle påverkas av projektet. Det är inte den formella hanteringen av själva bygglovsärendet i sig som L.N. kritiserar eller ifrågasätter, utan att kommunen inte tillsett att det på något lämpligt sätt fanns erforderlig informationsförmedling inom kommunen som slutligen hade medfört att han fått den aktuella informationen innan han etablerade sin restaurangverksamhet på Järnvägsgatan 4.

L.N. hade vid aktuell tidpunkt fyra olika lokaler i Lomma att välja mellan för sin restaurangverksamhet. Hade han fått information från kommunen om det aktuella infrastrukturprojektet hade han valt någon av de andra tre tillgängliga lokalerna. Därigenom hade såväl störningarna som skadan helt kunnat undvikas för hans del.

Enligt L.N. har Lomma kommun inte gjort vad kommunen bort göra för att till honom på lämpligt sätt förmedla den aktuella informationen. Det hade varit synnerligen enkelt för kommunen att åstadkomma någon form av informationsförmedling till honom. Denna kommunens passivitet och oaktsamhet skall inte L.N. svara för, oavsett om den formella hanteringen av själva bygglovsärendet är en verksamhet som faller inom miljöbalkens ram eller inte.

Oberoende av om kommunen förfarit oaktsamt eller inte ansvarar kommunen för de störningar som det aktuella infrastrukturprojektet och de aktuella arbetena orsakat och orsakar och den skada som störningarna medfört och medför.

Det aktuella infrastrukturprojektet ska pågå under minst 25 månader. Under denna tid har genomförts och genomförs olika delentreprenader, olika markarbeten, olika avspärningar och avstängningar, olika andra åtgärder och aktiviteter som löpande förekommer och som ger upphov till skilda störningar och följd effekter m.m., vilka sammantaget medfört och medför ett kraftigt försäljningstapp för Casa Nostra.

De störningar som förekommit och förekommer och som sammantaget orsakat och orsakar den aktuella skadan anges för närvarande enligt följande:

- a) avstängningen av Vinstorpsvägen under vecka 26 år 2016,
- b) avstängningen av Vinstorpsvägen 20 augusti 2016 till 24 november 2017,
- c) avstängningen av Bredgatan 20 augusti 2016 till 24 november 2017, varvid framhålls att såväl fotgängare som cyklister och andra trafikanter på samma sätt som motorfordonstrafik varit helt förhindrade av ovan angivna avstängningar,
- d) avstängningen av Vinstorpsvägens anslutning till Järnvägsgatan från augusti 2016 till dess den nya vägen mellan Järnvägsgatan och Bredgatan är färdigställd och klar att användas,
- e) boende norr om Vinstorpsvägen har mellan den 20 augusti 2016 till dess den nya gång- och cykelbron över Vinstorpsvägen öppnade den 9 maj 2018 varit förhindrade att till fots eller med cykel kunna ta sig till restaurangen Casa Nostra,
- f) avspärningen av själva projekt- och entreprenadområdet har utgjort en relevant störning från och med den 20 augusti till och med den dag då allmänheten åter kan nyttja och använda det aktuella området på det sätt som slutligen är planerat för motorfordon, fotgängare och andra trafikanter,
- g) buller, oljud och byggdamm löpande och varierande under projektets gång, vilket även förmedlat ett visuellt intryck av ogästvänlighet för restaurangens kunder,
- h) blockering av Järnvägsgatan, i princip dagligen, genom uppställda fordon och användning av gatan för entreprenadmaskiner, lastbilar m.m. på väg in till och ut från entreprenadområdet,
- i) nedsmutsning av Järnvägsgatan,

- j) nedsmutsning av kunders bilar,
- k) restaurangens läge vid en återvändsgränd,
- l) restaurangens läge i direkt anslutning till byggarbetsplatsen, vilket påverkat energierna och vibrationerna i dess närhet och därmed även människors benägenhet att komma till restaurangen,
- m) den allmänna praktiska otillgängligheten till restaurangen till följd av infrastrukturprojektet,
- n) övriga skilda följd effekter och störningar föranledda av infrastrukturprojektet, vilka tids- och platsmässigt varierat beroende på vilka arbeten som utförts vid olika tidpunkter inklusive kommande åtgärder, vilka har påverkat och påverkar lunchgästers och övriga kunders benägenhet att komma till restaurangen.

Dessa störningar har medfört en ren förmögenhetsskada för Casa Nostra uppgående till i vart fall i målet yrkat belopp. Skadans storlek per den 25 maj 2018 bedöms uppgå till i vart fall 790 660 kronor, varav 500 160 kronor avser tappade luncher (12 504 luncher x 40 kronor) och 290 500 kronor avser tappad eftermiddags- och kvällsförsäljning avseende 581 dagar á 500 kronor.

L.N. gör i första hand gällande att den åberopade bevisningen är tillräcklig för att styrka yrkad ersättning. Om så inte skulle bedömas vara fallet gör han gällande att ersättningen skall fastställas till skäligt belopp enligt grunderna och principerna för 35 kap. 5 § rättegångsbalken, eftersom full bevisning om skadans storlek inte alls eller endast med svårighet kan föras.

L.N. gör gällande att redan skadans storlek i sig är tillräcklig för att skadeståndsskyldighet för Lomma kommun ska anses föreligga.

Därtill kommer att entreprenadarbetena ska pågå fram till slutet av 2020 eventuellt in på år 2021, något som medför att störningarna, bland annat med hänsyn till den utdragna tidsaspekten, inte kan anses vanliga i den mening som avses i 32 kap. 1 §, tredje stycket miljöbalken. Till och med maj 2018 har projektet pågått under ca 23

månader. Även störningarnas omfattning är sådan att vanlighetsrequisitet inte är uppfyllt. Slutligen medför en fri skälighetsprövning av samtliga omständigheter i målet, inklusive skadans storlek, störningarnas karaktär, omfattning och tidsperspektiv, att gränsen för vad L.N. skäligen bör tåla, klart passerats vilket medför att Lomma kommun är skyldig att utge skadestånd för all den skada som det aktuella infrastrukturprojektets skilda störningar hittills orsakat, och alltså orsakar honom och hans restaurangverksamhet.

Vad gäller den fria skälighetsprövningen bör främst beaktas den beloppsmässigt mycket betydande skadan, de omfattande och flerartade störningarna, att projektet tidsmässigt ska pågå under lång tid samt övrigt som L.N. anfört i målet.

Vid en fri skälighetsprövning bör slutligen även beaktas grundläggande allmänna principer om egendomsskydd, proportionalitet och rättssäkerhet, vilket sammantaget tillsammans med det som i övrigt görs gällande i målet bör medföra en ovillkorlig skadeståndsskyldighet för Lomma kommun, varvid särskilt bör beaktas att L.N., utan egen förskyllan, ställts inför ett konkret fullbordat faktum som han inte kunnat förhindra eller undvika och som medfört och medför synnerligen omfattande skada för honom och hans verksamhet under lång tid samtidigt som det yrkade skadeståndsbeloppet i förhållande till infrastrukturprojektets totala kostnader, mer än 100 miljoner kronor, är närmast försumbart.

L.N. har i den utsträckning som det varit möjligt för honom vidtagit erforderliga åtgärder för att begränsa skadan genom information på Casa Nostras hemsida, genom information på Facebook, genom samtal och information till kunder, genom rabatterbjudanden på ”Lommakoll” m.m.

Lomma kommun har som grund för sitt bestridande anfört huvudsakligen följande. Ersättningskyldigheten bestrids i första hand på grund av att verksamheten är av allmänvanlig art och att den vid en helhetsbedömning skäligen får tålas.

Ersättningskyldigheten bestrids i andra hand på grund av att det inte är visat att någon skada uppstått med anledning av verksamheten.

I tredje hand anser kommunen, för det fall domstolen trots allt anser att kommunen är ersättningskyldig gentemot käranden, att skadeståndsbeloppet ska sättas ner eller jämkas till noll kronor eftersom käranden varit medvållande till skadan.

För det fall att talan prövas i sak, bestrider kommunen att den har haft en upplysningsplikt i enlighet med vad käranden gjort gällande. Kommunen bestrider följaktligen att den genom att underlåta att lämna angiven information till käranden vid handläggningen och beviljandet av kärandes bygglov har varit vårdslös.

Med hänsyn till att makarna N. bedriver den aktuella restaurangverksamheten tillsammans gör Lomma kommun vidare gällande att eventuellt uppkommen skada för verksamheten i vart fall endast till hälften har drabbat L.N..

I samband med avstängningen av Vinstorpsvägen har Järnvägsgatans anslutning till Vinstorpsvägen stängts. Denna anslutning kommer inte att öppnas igen, utan istället kommer en ny väg att anläggas söder om Vinstorpsvägen mellan Bredgatan och Järnvägsgatan i syfte att få ett förbättrat trafikflöde i området. Järnvägsgatan, vid vilken kärandens restaurangverksamhet är belägen, har under hela ombyggnationen hållits öppen för trafik söderut, d.v.s. gatan har aldrig varit helt avstängd.

Vid tillämpningen av Orts- och allmänvanlighetsregeln ska göras en skälighetsbedömning. Att många faktorer av skilda slag kan påverka skälighetsbedömningen framgår av praxis. Kommunen vill lyfta fram följande omständigheter av relevans för denna bedömning.

Käranden etablerade sig i de aktuella lokalerna på Järnvägsgatan 4 under hösten 2014. Dessförinnan bedrevs verksamheten på andra sidan Järnvägsgatan, rakt över gatan, under ca 14 års tid. L.N. hade då ett arrendeavtal som gällde en byggnad på ofri grund. L.N. förde diskussioner med kommunen om till-

stånd att få hyra ut den byggnaden, alternativt att sälja den. L.N. fick då besked av kommunen att något sådant tillstånd inte kunde lämnas eftersom området skulle byggas om och det var därför inte lämpligt att etablera någon ny verksamhet på platsen. Trots att L.N. alltså blivit upplyst om att en större ombyggnation skulle ske i närområdet, till den grad att någon ny verksamhet inte var lämplig att etablera i området, valde han att nyetablera sin restaurangverksamhet på andra sidan gatan, d.v.s. i princip på samma plats som tidigare. Eftersom L.N. var upplyst om störningsrisken får han därmed anses ha tagit en medveten risk då han etablerade verksamheten på Järnvägsgatan 4, vilken han själv får ta konsekvenserna av.

Information om de kommande förändringarna i området har även gått ut i samband med den detaljplaneprocess som omfattat stationsområdet. Samråd om planprogrammet för stationsområdet, innebärande att planprogrammet skickats ut för eventuella synpunkter, har hållits med bl.a. berörda fastighetsägare 20 maj – 28 juni 2013. Samråd om detaljplanen, innebärande att detaljplaneförslaget skickats ut för eventuella synpunkter, har hållits med bl.a. berörda fastighetsägare 10 mars – 17 april 2014. Utskicken har skett till ägarna av fastigheten Lomma 35:114, d.v.s. kärandens hyresvärd sedan nyetableringen på Järnvägsgatan 4. I såväl planprogrammet som detaljplaneförslaget står det att läsa om planskildheten mellan Vinstorpsvägen – järnvägen samt att Järnvägsgatans anslutning till Vinstorpsvägen ska stängas. Förutom den information om kommande ombyggnationer i området som L.N. erhållit från kommunen genom fastighetschefen G.S. har således informationen varit känd för den nya hyresvärden och därmed rimligtvis varit en del av diskussionen mellan käranden och hyresvärden i samband med ingång av hyresavtalet avseende Järnvägsgatan 4. Ingång av hyresavtalet torde för övrigt ha sammanfallit tidsmässigt med detaljplanesamrådet. Sammantaget får L.N. anses ha varit upplyst om kommunens planer för området, men trots det valde han att nyetablera sig på Järnvägsgatan 4.

Restaurangen har aldrig varit, och kommer aldrig att bli, helt avskuren från trafik. Kommunen har planerat projektet på ett sätt som hela tiden gjort det möjligt att nå

restaurangen både för bilister, cyklister och fotgängare. Restaurangen har också hela tiden tillförsäkrats kundparkering. Samma dag som Vinstorpsvägen stängdes av för trafik, den 19 augusti 2016, öppnades en nybyggd planskild gång- och cykelbana mellan Algatan och Järnvägsgatan, söder om stationsbyggnaden. Denna har skapat en förbättrad tillgänglighet i restaurangens närområde genom att knyta samman bostadsområdena på de olika sidorna av järnvägen på ett sätt som inte varit möjligt tidigare.

Resultatet av ombyggnationen kommer att gynna kärandens verksamhet. När planskildheten mellan Vinstorpsvägen och Lommabanan är färdigbyggd skapas möjligheten för regionbussar att gå i tiominuterstrafik med uppehåll på Vinstorpsvägen. Detta, i kombination med det nya stationsområdet och persontågstrafiken, innebär att Casa Nostra inom några år kommer att ligga vid ett av Lommas absolut mest besökta stråk, mellan tågstationen och busshållplatsen, vilket torde gynna restaurangens omsättning markant. De positiva effekter som en ombyggnation medför för verksamheten måste också tillmätas betydelse.

Kommunen har i möjligaste mån försökt begränsa projektets konsekvenser för boende och näringsidkare i området. Information om att Vinstorpsvägen skulle stängas av gick ut i god tid före avstängningen till ett större område i Lomma. Information fanns, och finns, även på kommunens hemsida. Hänvisningsskyltar till Casa Nostra och andra näringsidkare har satts upp på Karstorpsvägen och Bredgatan. Entreprenören har sopat gatan utanför Casa Nostra varje dag vid behov, dock alltid varje fredag.

I stämmningsansökan har käranden angett försäljningssiffror och beskrivit en uppåtgående försäljningstrend under en period innan Vinstorpsvägens avstängning. Något underlag, som t.ex. årsbokslut eller momsdeklarationer, till styrkande av sina påståenden, eller av den faktiska omsättningen, har dock inte presenterat av käranden. Verksamheten bedrivs som enskild firma vilket innebär att handlingarna hos Skatteverket inte är offentliga. L.N. är personligen dock inte förhindrad att för domstolen redovisa exempelvis momsdeklarationer och rapporter från kassasystem

till stöd för den angivna försäljningen. Till dess att så sker får uppgifterna om omsättningsminskningen betraktas som ogrundade.

Kommunen vill här lyfta fram rättsfallet MÖD 2003:93. Fallet rörde en restaurang i Göteborg som begärde ersättning av ett fastighetsbolag med stöd av 32 kap. miljöbalken, avseende minskade intäkter till följd av entreprenadarbeten på en intilliggande fastighet som under ett års tid hade försvårat tillgängligheten till restaurangen. MÖD ansåg att restaurangen inte visat att omsättningsminskningen utgjorde en skada som med övervägande sannolikhet var orsakad av entreprenadarbetena. Arbetsperioden avsåg maj 1999 – april 2000. Utredning avseende rörelsens utveckling de första åren på 1990-talet samt efter april 2000 saknades. Enligt MÖD var det därför inte möjligt att bedöma huruvida omsättningsminskningen berodde på byggnadsarbetena eller ej. Domstolen påpekade även att restaurangbranschen är mycket trendkänslig och att det kunde finnas fler förklaringar till det minskade antalet gäster t.ex. att restaurangen inte marknadsförts i tillräcklig omfattning. Vid en samlad bedömning ansågs inte restaurangen ha visat att omsättningsminskningen utgjorde en skada som med övervägande sannolikhet var orsakad av byggnadsarbetena under den aktuella tiden och käromålet ogillades.

Ovannämnda rättsfall har många likheter med förevarande mål. Med stöd av rättsfallet anser kommunen att käranden, i avsaknad av underlag till styrkande av sina påståenden, inte har visat vilken skada de har lidit. Avsaknaden av utredning i detta avseende medför att det inte heller är möjligt att ta ställning till kausaliteten, d.v.s. om kommunens ombyggnation har orsakat skada för käranden eller inte.

Vid bedömningen av kausaliteten ska även vägas in det tillskott av kunder som kommunens ombyggnadsprojekt har inneburit, närmare bestämt de potentiella lunchgäster som utgörs av personer från entreprenören Skanska. Arbetet med den planskilda korsningen har inneburit att i snitt 25 personer från Skanska dagligen vistats på bygget, potentiella kunder som inte hade befunnit sig i närheten av restaurangen om det inte vore för ombyggnationen. Det ska också påpekas att Lomma kommunhus, med uppskattningsvis 165 – 170 medarbetare tillika kommunens

största arbetsplats, är belägen ca 200 meter från restaurangen och på samma sida av Vinstorpsvägen som restaurangen. Avspärningarna av Vinstorpsvägen har således inte påverkat tillgängligheten för ett stort antal potentiella lunchgäster.

Bevislätnadsregeln i 35 kap. 5 § rättegångsbalken kan tillåtas att användas om full bevisning rörande en skada inte alls eller endast med svårighet kan föras. Av förarbetena framgår dock att en part inte är befriad från skyldigheten att lägga fram den utredning som skäligen kan åstadkommas. Det framgår även av allmänna rättsgrundsatser att den som begär skadestånd ska styrka såväl att skada uppstått som skadans storlek. Bevislätnaden i det aktuella lagrummet bör därför tillämpas endast i undantagsfall.

Som skada anför käranden minskad omsättning på grund av byggarbetet. Det är av naturliga skäl svårt att bevisa vilken vinst man skulle ha haft om byggarbetet inte hade pågått. En utgångspunkt för att visa vilken skada man lidit är emellertid att föra bevisning om de ekonomiska förhållanden som rådde under perioden innan de påstått skadegörande byggarbetena påbörjades. I kärandens fall är det relevant att utgå ifrån hela perioden som restaurangen varit belägen på Järnvägsgatan. Det torde inte vara förenat med några svårigheter för käranden att ta fram detta underlag. I den del som käranden har att styrka sin omsättning under tidigare år saknas det därmed anledning att tillämpa 35 kap. 5 § rättegångsbalken.

32 kap miljöbalken är utfyllande i förhållande till skadeståndslagen. Bestämmelserna i 5 kap. och 6 kap. 1 och 2 §§ skadeståndslagen är tillämpliga parallellt med 32 kap. miljöbalken. För det fall domstolen trots allt skulle anse att kommunen är ersättningskyldig gentemot käranden, bör skadeståndsbeloppet sättas ner eller jämkas till noll eftersom käranden varit medvållande till skadan. Medvållandet har bestått i att dels etablera sig på platsen trots kännedom om att en omfattande ombyggnation skulle ske, dels genom att inte ha begränsat sin skada. Det åligger en skadelidande att begränsa sin skada. Detta är att betrakta som en allmän rättsprincip. Käranden har inte redovisat vilka åtgärder man har vidtagit för att minska sin skada, exempelvis marknadsföringsåtgärder eller kostnadsanpassning.

Avstängningen av Vinstorpsvägen samt ombyggnationen av korsningen Vinstorpsvägen/Järnvägsgatan är påkallade av angelägna allmänna intressen, närmare bestämt att området måste förberedas för kommande persontågstrafik på ett ändamålsenligt och trafiksäkert sätt. Projektet får därmed betraktas som samhällsnyttigt. Ombyggnationen är att betrakta som allmänvanlig eftersom denna typ av störning allmänt förekommer under jämförliga förhållanden på andra platser. Med hänsyn till de omständigheter som kommunen anfört ovan, bl.a. att L.N. var medveten om det kommande projektet då han etablerade sin verksamhet på Järnvägsgatan 4, att tillgänglighet till restaurangen hela tiden säkerställts samt att käranden på sikt kommer att gynnas av det förmånliga läget, anser kommunen att skadan är av en sådan art att den skäligen får tålas. Skadan, liksom kausaliteten, kan inte heller betraktas som styrkt från kärandens sida då utredning saknas. Kommunen bestrider därmed även på denna grund att något betalningsansvar gentemot käranden skulle föreligga. Slutligen bör ett eventuellt skadeståndsansvar jämkas, då kärandens eget agerande har bidragit till den anförda skadan.

BEVISNING

L.N. har som skriftlig bevisning åberopat följande.

Kartor över området, fotografier av området och restaurangen, skrivelser till och från Lomma kommun under tiden innan stämningsansökan ingavs till rätten, tidningsartiklar från Sydsvenskan och Skånska Dagbladet, karta samt tidplan för infrastrukturprojektets genomförande (bilaga 1 till kommunens svaromål), film utvisande vilken omväg man måste köra för att med bil komma till restaurangen när Vinstorpsvägen var avstängd. Huvudbok utvisande försäljningen i restaurangen från och med den 1 oktober 2014, när restaurangen öppnade i de aktuella lokalerna, till och med juli månad 2018 samt skadeutredning.

L.N. har som muntlig bevisning åberopat förhör under sanningsförsäkran med sig själv samt vittnesförhör med B.N., K.N., J.L., S.S., T.B. och J.S..

Lomma kommun har som muntlig bevisning åberopat vittnesförhör med G.S., P.A. och B.S..

De hörda personerna har sammanfattningsvis uppgivit följande.

L.N.

Han drev tidigare, från 2003 fram till slutet av 2013, en gatuköksverksamheten i samma område, men på andra sidan Järnvägsgatan. Han ägde själv kioskbyggnaden men arrenderade marken av kommunen. Han fick en stor vattenskada i byggnaden i december 2013. Byggnaden blev så skadad att den inte gick att reparera. För att kunna fortsätta med verksamheten där var han tvungen att riva byggnaden och bygga nytt. Eftersom arrendet på marken gick ut 2015 tog han kontakt med kommunen för att få förlänga arrendet. Han fick då besked av G.S. på kommunen att de inte kunde förlänga arrendet eftersom kommunen behövde marken för att hela infrastrukturen vid tågstationen skulle byggas om. Den gamla tågstationen skulle byggas om och det skulle byggas perronger och parkeringar för cyklar och bilar. Det skulle bli en tågstation för persontrafik. Han uppfattade det som att allt som skulle byggas om var mellan Järnvägsgatan och spårområdet. Han uppfattade det som att kommunen behövde marken där kiosken stod för nya perronger. Han fick ingen information av kommunen om någon planskild korsning. Han uppfattade inte att det skulle göras några förändringar väster om Järnvägsgatan där restaurangen Casa Nostra nu ligger. När han fått klart för sig att han inte längre fick arrendera marken där han haft sin gatuköksverksamhet ville han försöka hitta någon annan lokal för en restaurangverksamhet. Han tittade på fyra olika lokaler i Lomma. Han kände ägaren till fastigheten på Järnvägsgatan 4. Efter att han titta på de fyra lokalerna valde han att satsa på lokalen på Järnvägsgatan 4. Den lokalen var tom men det hade tidigare varit en spelbutik där. Det krävdes därför omfattande ombyggnad av lokalerna för att kunna bedriva restaurangverksamhet där. I början av 2014 ansökte han om bygglov för ombyggnad av lokalerna. Innan det var klart med bygglovet hade han många kontakter med kommunens handläggare eftersom det krävdes många kompletteringar. Han tog ett banklån om 300 000 kronor för ombyggnaden av lokalerna. Han skrev under hyresavtalet för lokalerna någon gång

under augusti/september 2014. Han öppnade restaurang Casa Nostra i de ombyggda lokalerna på Järnvägsgatan 4 den 1 oktober 2014. Vid det tillfället hade han inte fått någon information varken av hyresvärden K.N. eller av Lomma kommun om omfattningen av den planerade ombyggnaden av järnvägsområdet, varken när arbetena skulle påbörjas eller när det beräknades vara klart. Hade han vid det tillfället fått sådan information hade han valt att öppna restaurangen i någon annan av de lokaler som han tittat på. I slutet av juni 2016 kom en representant för Skanska och berättade att det skulle grävas en tunnel och att byggnadsarbetena beräknades pågå fram till 2020. Han insåg då att restaurangen kommer att ligga mitt i en arbetsplats. Han kontaktade därför advokaten och de hade tillsammans ett möte med P.A. på Lomma kommun. P.A. berättade då om den tunnel under järnvägen som skulle byggas. Det började med att gatan utanför restaurangen stängdes av. Parkeringar som tidigare funnits togs då bort. Det fanns tidigare parkeringsmöjligheter ända bort till cykelaffären och längs med Järnvägsgatan. Dessa försvann när man stängde av Järnvägsgatans anslutning med Vinstorpsvägen. Försäljningen i restaurangen gick bättre och bättre efter att de hade öppnat. Kassasystemet är uppbyggt så att när de stänger för dagen så får de fram ett kassakvitto på summan av hela dagens försäljning. Dessa kvitton lämnas till M.R., som sköter företagets bokföring. Huvudboken anger försäljningen dag för dag när restaurangen varit öppen och sammanställt för hela månaden. Den försäljning som har fakturerats och betalats över bankgiro finns inte med i Huvudboken. Det som faktureras är väldigt lite. Från den 1 oktober 2014 när restaurangen öppnade och tills idag finns endast elva sådana fakturor och tre av dessa har betalats kontant i restaurangen och finns med i Huvudboken. Det är därför endast åtta fakturor som betalats via bankgiro och som inte finns med i Huvudboken. Han har inte gjort någon undersökning från vilket håll i Lomma de kommer som äter lunch på restaurangen. Ca 90 % av lunchgästerna kommer till restaurangen med bil. När de kom tillbaka efter semestern var den "lilla" avstängningen borta. När de sedan stängde av Vinstorpsvägen så märktes det direkt i restaurangen. 70 – 80 % av kunderna försvann direkt. De kunder som kom till restaurangen blev störda av stökigheten omkring restaurangen. När det regnade ute var det väldigt kladdigt och när det var torrt så dammade det mycket. Gästerna kunde inte sitta ute och äta på grund av

de pågående arbetena. Antalet sålda luncher har räknats kl. 14.00 varje dag. Hela veckans lunchförsäljning har sedan sammanställts och redovisats till advokat B. enligt hans anvisningar. I slutet av 2017 när Vinstorpsvägen öppnades för trafik igen och även anslutningen till Bredgatan öppnades så märkte de direkt en uppgång i försäljningen. Det syntes redan av redovisningen för december månad 2017. Därefter har försäljningen blivit bättre och bättre för varje månad. Idag säljer de mellan 30 till 40 luncher per dag. Öppningen av gångbron över Vinstorpsvägen har också varit positivt för restaurangen. Priset för en lunch är 68 kronor. Efter avdrag med moms återstår ca 60 kronor. Råvarorna beräknas kosta ca 20 kronor, vilket innebär att den uteblivna vinsten för en osåld lunch är i genomsnitt 40 kronor. De serverar en lunchbuffé. De lagar lunchbuffén så det räcker till 50 – 55 personer. Under tiden som Vinstorpsvägen var avstängd minskade de tillagningen av lunchbuffén till ca 25 personer. Nu lagar de lunchbuffé så det räcker till 50 – 55 personer igen. Den meny som de har under eftermiddagen och kvällen innehåller olika rätter som kostar mellan 55 – 195 kronor. Restaurangens öppettider är 11.00 – 21.00 måndag – fredag, och 13.00 – 21.00 lördag och söndag. Det är han, hans fru och en anställd som sköter restaurangen. Den tappade försäljningen beror enligt hans uppfattning på att Vinstorpsvägen och dess anslutning till Bredgatan varit avstängda för trafik och störningarna från själva byggarbetsplatsen. Under tiden som avstängningarna pågick försökte de att informera så mycket som möjligt om sitt utbud. De hade information på Facebook och på Lommakollen. De erbjöd även vissa rabatter för att locka till sig gäster. Kommunen lovade att sätta upp hänvisningsskyltar, men det kom enligt hans uppfattning inte upp några sådana skyltar förrän 2017.

B.N.

När hon och hennes man träffade G.S. på kommunen ang. arrendekontraktet för gatuköket berättade han endast att den gamla tågstationen skulle öppnas. Han berättade inget om någon planskild korsning. Han sa att kommunen behövde marken när tågstationen skulle öppnas. Första gången de fick veta att Järnvägsgatans anslutning till Vinstorpsvägen skulle stängas var när representanter från Skanska berättade det för dem. Restaurangen gick bra redan från början. Försäljningen ökade. Vid den första avstängningen så minskade försäljningen kraftigt.

Den minskade försäljningen höll i sig ända tills Vinstorpsvägen och anslutningen med Bredgatan öppnade igen. Därefter har det blivit bättre och bättre.

Försäljningen idag har nästa kommit tillbaka till samma nivå som före avstängningarna. Från hösten 2016 fick de i uppdrag av advokat M.B. att räkna lunchförsäljningen och rapportera till advokatbyrån. Varje dag efter klockan 14 räknade de kassan och delade det med 68 kronor. På det sättet fick de fram hur många luncher de sålt den dagen. Den minskade försäljningen beror enligt henne huvudsakligen på avstängningarna. Olägenheterna från byggarbetsplatsen som buller, nedsmutsning trafik med entreprenadmaskiner och lastbilar m.m. framför restaurangen har också påverkat försäljningen. Skanska sopade gatan framför restaurangen varje fredag men de städade även andra dagar ibland för att hjälpa till så mycket de kunde. Det var en jättesvår tid. De lagade mat till ca 50 personer, men vissa dagar fick de kasta det mesta för det kom inga gäster. Kommunen lovade att sätta upp hänvisningsskyltar men första gången de såg några sådana skyltar var 2017. De har gjort reklam på sin hemsida, på Facebook och på Lommakollen. De har även haft pizzafest med rabatter. När det gäller catering så finns det tre olika cateringmenyer. Alla som vill beställa catering måste komma till restaurangen och beställa vad de vill ha och till hur många. Därefter kommer de tillbaka och betalar. Hon och L. arbetar båda i restaurangen. Ingen av dem har något annat arbete. Eftersom de arbetar tillsammans i ett familjeföretag så delar de på allt. De har ett gemensamt konto.

K.N.

Han har känt L. länge eftersom han handlat av honom i gatuköket. När han fick veta att L. inte kunde ha kvar gatuköket längre eftersom kommunen behövde marken frågade han L. om han inte ville hyra lokaler av honom på Järnvägsgatan 4. L. var ganska intresserad först, men kom sedan tillbaka och tyckte att det skulle bli för dyrt att bygga om lokalerna för restaurangverksamhet. Han erbjöd sig då att hjälpa till med kontakterna med kommunen. Han pratade också med någon på kommunen om detta. L. kom sedan tillbaka och efter ett tag så kom de överens om att L. skulle hyra lokalerna. Han pratade med L. om att det skulle bli förändringar på järnvägsområdet och det såg han som något positivt. Han ansåg att restaurangen skulle få ett superbra läge. Han kände till att det skulle bli en planskild

korsning men han trodde att busshållplatsen skulle ligga på den östra sidan om spårområdet och att de mesta arbetena skulle göras på den sidan av spåren. Han visste också att det skulle bli persontrafik till och från Lomma. Han har fått samrådsinformation av Lomma kommun om de planerade förändringarna av stationsområdet, och även lämnat skriftliga synpunkter på förslaget till ny detaljplan för området, men han har inte lämnat någon sådan information till L. har fast hyra. Han har själv kunna se att det var mycket folk i restaurangen både under lunchen och på kvällarna fram till augusti 2016. Han fortsatte inte att besöka restaurangen lika ofta efter gatuavstängningarna. Han har endast 30 minuters lunch och då hinner man inte köra runt för långt för att komma till en lunchrestaurang. När han var på Casa Nostra när Vinstorpsvägen var avstängd såg han att det inte var många gäster där. Efter att avstängningen hävts den 24 november 2017 har han varit där många gånger. Han har märkt skillnaden att det är fler som hittar till restaurangen. Han äger fastigheten där restaurangen finns tillsammans med sin fru. Han bor också själv i området. Hyresavtalet med L. undertecknades någon gång i augusti 2014. Första hyran kom in i september 2014. Han har ingen fast arbetsplats så han kommer från lite olika håll när han kör till restaurangen.

J.S.

Han har besökt Casa Nostra ungefär varannan vecka. Innan avspärrningarna var det mycket folk där, kanske 15-20 personer under den halvtimme som han var där och åt lunch. Han var där även under tiden som Vinstorpsvägen var avstängd och det var stor skillnad på hur många gäster det var i restaurangen. Det hände att det endast var han och hans kollega som var där och åt lunch. Det är mycket mer folk i restaurangen under lunchen nu efter att avspärrningarna har hävts. Under tiden som byggnadsarbetena pågick så hände det nog ett par gånger att han körde därifrån för att det var för mycket störningar från byggarbetsplatsen.

J.L.

Han har tidigare drivit spelbutik fram till slutet av 2013 i de lokaler där Casa Nostra nu har sin restaurangverksamhet. Under tiden han bedrev spelbutiken fick han ingen information av kommunen om den planerade ombyggnaden av stationsområdet

T.B.

Han har varit på restaurangen flera gånger i veckan, oftast på lunchen från oktober 2014 till juli 2016. Det var mycket gäster i restaurangen på luncherna innan avspärningen. Han har varit där efter avspärningarna också och då märktes markant skillnad i antalet matgäster. Det var krångligare att ta sig dit när Vinstorpsvägen var avstängd, man fick köra runt hela kommunen för att ta sig dit. Han har varit där även efter att avspärningarna tagits bort. Det är lite mer folk i restaurangen nu. Det händer också att han köper mat i restaurangen på kvällar som han tar med hem. Han har då sett att det inte är lika mycket folk där nu som det var före avspärningarna. Ibland fick man vänta på ett bord. Det finns fyra till fem pizzerior i Lomma.

S.S.

Han bedriver cykelaffär vid Järnvägsgatan i Lomma. Informationen från kommunen om förändringarna inom stationsområdet har inte varit så tydlig. Den information han fått har varit densamma som alla Lommabor har fått. Han kände inte till att avspärningarna skulle göras förrän dessa sattes upp. Han tycker att någon från kommunen borde ha lämnat särskild information till de som bedriver näringsverksamhet i området och som varit särskilt berörda av ombyggnationen. Det har varit full aktivitet i område under hela byggtiden, med många lastbilstransporter på Järnvägsgatan. Han skulle tro att även hans försäljning har påverkats av avspärningarna, men eftersom han är ensam cykelhandlare i Lomma så har han inte påverkats lika mycket som Casa Nostra. Det har varit mycket smutsigt på gatan av alla entreprenadmaskiner och lastbilar som kört där. Gatorna har varit konstant skitiga. Han har hämtat lunchmat på Casa Nostra ett antal gånger. När de öppnade var det mycket folk där. Under tiden som avspärningarna pågick så var det nästan helt tomt i restaurangen ibland när han hämtade lunch där. Efter att avspärningarna har upphört har det varit mer folk i restaurangen. Det dröjde länge innan han såg någon hänvisningsskylt som kommunen lovat. När cykelvägen söder om järnvägsstationen byggdes var det också stökigt, men då var Vinstorpsvägen öppen.

G.S.

Han arbetar som fastighetschef i Lomma kommun, sedan fem år tillbaka. Tidigare var han driftschef hos kommunen under nio år. Han är även VD i Lomma uthyrningsfastigheter AB, LUFAB. Det bolaget ägde den mark som gatuköket tidigare låg på. Det var med anledning av det arrendeavtal som fanns mellan LUFAB och L.N. som han hade kontakt med L. Arrendeavtalet var inte aktuellt att förlänga eftersom det kom fram planer i kommunen att man skulle förädla stationsområdet. Lommabanan skulle återaktiveras med persontrafik, vilket fick konsekvenser för stationsområdet. Andra halvåret 2013 var första kontakten han tog med L. för att informera om detta och att L. inte skulle kunna vara kvar med sin verksamhet. Det var gott om tid eftersom arbetena där inte skulle påbörjas förrän mitten av 2016, men så fort han fick information informerade han L. om det. Han träffade L. i gatuköket och informerade honom muntligt. Han berättade övergripande om vad som skulle hända i området. Bland annat att det skulle komma att vara en stor byggarbetsplats. Han nämnde att stora delar av området skulle komma att grävas upp, bl.a. att det var omfattande ledningsdragningar som skulle göra, bl.a. där L. hade sitt gatukök. Han visade L. en illustrationskarta som fanns med i samrådshandlingarna. Han berättade också om den planskilda korsningen och att det skulle grävas ner djupt. Han minns inte att han sa att Vinstorpsvägen skulle stängas av, men att ledningar skulle dras genom gatan kommer han ihåg att han sa. Han lämnade inte över några handlingar till L. Han så också att det skulle skapas busshållplats på Vinstorpsvägen Han var också där flera gånger och handlade mat i gatuköket och då ställde L. frågor om projektet. I februari/mars 2014 hade de ett par möten på hans kontor där de diskuterade frågan om arrendet och att arrendeavtalet skulle komma att sägas upp av kommunen. Uppsägningstiden var 1 år. Sen inträffade det att L. fick en omfattande vattenskada i gatuköksbyggnaden och han tror att också miljökontoret hade synpunkter på detta. L. fick därför stänga verksamheten. L. visade honom ett avtal att han hade sålt byggnaden som stod på ofri grund. En sådan försäljning krävde markägarens godkännande. De hade ett möte om det och Samuelsson gjorde då klart för L. att ett sådant avtal aldrig kunde godkännas av markägaren. L. hade två vägar att gå, antingen investera i en ombyggnad eller bygga nytt och driva gatuköket vidare med

vetskap om att arrendeavtalet snart skulle komma att sägas upp av markägaren LUFAB. De hade därför samma intresse, nämligen att avtalet skulle upphöra. LUFAB och L. träffade då en överenskommelse som innebar att L. sade upp arrendeavtalet och betalade arrendeavgiften under ett par månader och därefter hade ingen av parterna några krav ang. arrendeförhållandet. L. drev under denna tid inte någon verksamhet. Han fick senare höra talas om att L. etablerat sig i lokaler på Järnvägsgatan 4 under hösten 2014. Han blev förvånad över detta med hänsyn till den information som han lämnat till L. om de arbeten som skulle pågå i om-rådet och att det skulle vara en byggarbetsplats under lång tid. Han hade också sagt att arbetet med den planskilda korsningen Vinstorpsvägen/järnvägen skulle påbörjas sommaren 2016. Däremot är han inte säker på att han berättade att arbetet med gång- och cykelvägen i områdets södra del skulle påbörjas först. Han var osäker på hur arbetet söder om stationsbyggnaden skulle påverka hans nya verksamhet. Samrådshandlingar i planprocessen skickas ut till alla berörda fastighetsägare. Samråd har ägt rum både av planprogrammet och av förslaget till detaljplan för stationsområdet.

P.A.

Han är gatuingenjör på gata-park-enheten i Lomma kommun. Han arbetar mest med driftsfrågor. Har haft tjänsten sedan december 2016. Han jobbade kvar i projektet med ombyggnad av järnvägsområdet till och med april 2017 när broanseringen var klar. Han var en av två projektledare i kommunen för det projektet. Trafikverket är byggherre. Projektet är ett genomförandeprojekt, vilket innebär att det finns ett genomförandeaftal mellan Trafikverket och kommunen. Skanska är entreprenör. Kommunen har i vissa fall kunnat påverka tidplanen för de olika arbetsmomenten, framför allt ledningsdragningarna, såsom ledningar för vatten- och avlopp, fjärrvärme och el. De tider som står på bilagan till svarandens bevisuppgift är de som i stort har gällt för projektet. De fyra momenten som där anges är de som han tycker stör mer än andra delar i projektet. Det är hela tiden maskiner som arbetar och som körs fram och tillbaka till området. Det som upplevs som mest störande är spontningsarbetena. Det har bara utförts under ordinarie arbetstid. Schaktning medför mycket lastbilstransporter. De flesta transporter har gått på Vinstorpsvägen och

västerut mot Strandvägen. Den första schakten var i mitten av december 2016. Under brolanseringen jobbade man dygnet runt för att järnvägen var avstängd. Transporterna gick då in via Järnvägsgatan och ut en annan väg för att få flyt på transporterna. Dessa arbetsmoment kan upplevas som mer störande eftersom man rör sig på en större yta. Brolanseringen utfördes under den tid som är angiven på bilagan till kommunens bevisuppgift. Det är inte bara i det skedet som transporter har körts på Järnvägsgatan, det har skett lite löpande. Det har funnits ett litet upplag vid Järn-vägsgatan söder om stationsbyggnaden. Han har varit på platsen minst 2 - 3 gånger per vecka. Periodvis har det säkert varit svårt att komma fram på Järnvägsgatan, men man har försökt att hålla det öppet. Under perioder kan det ha upplevts som att det varit hinder. Det har gått att parkera bilar i närheten av restaurangen. På Järnvägsgatan från restaurangen och fram till Vinstorpsvägen kunde man tidigare parkera, men det går inte längre. Det kan säkert ha upplevts av privatpersoner som smutsigt periodvis. Entreprenören har gjort grovstädning i veckorna och städat upp mer inför helgen. Grovstädning innebär att man städar upp med maskin och skrapar undan det som ska tas bort. Första gången han hörde talas om klagomål från L. var slutet av sommaren 2016 när de stängde en vecka för va-arbeten. De hade då ett inledande möte med L. hans hustru och advokaten. Det de då pratade om var nedsmutsning och att anslutningen till Vinstorpsvägen var avstängd och att det var svårt att ta sig fram. Var först avstängt längre ner på Bredgatan, sen flyttade man upp avstängningen för att det skulle gå att komma in till skolan. Efter brolanseringen i april 2017 har det byggts färdigt fram till den 24 november 2017. Det enda som inte öppnade den 24 november 2017 var cykelbron över Vinstorpsvägen. Den öppnades först i maj 2018. Nu kan man ta sig gående till restaurangen via trappa upp och sedan över gång- och cykelbron. Kommer man från södra delen av Lomma har man hela tiden kunnat ta sig till restaurangen, där var det den minsta påverkan. Järnvägsbommar fanns tidigare på Vinstorpsvägen men det finns nu endast på Karstorpsvägen och Industrigatan. Vardagar går det mellan 28 till 40 tåg och något färre på helgerna. Han har kört med bil och kontrollerat hur lång tid det tar att köra till restaurangen från olika håll. Det som kan påverka tiden är om man måste stanna för nedfällda järnvägsbommar. De redovisade tiderna är mertider. Har satt ut hänvisningsskyltar två gånger, första gången försvann de ganska omgående. De stod

kvar lite längre på Karstorpsvägen. Dessa skyltar sattes upp under hösten 2016 och våren 2017. Det finns andra pizzerior i Lomma, det är ganska restaurangtätt.

B.S.

Han har arbetat som projektledare hos Lomma kommun sedan 2011. Han tog över rollen som projektledare för Lomma kommun i projektet med järnvägsområdet hösten 2016, när tidigare projektledare skulle gå i pension. Projektet pågår fortfarande. Man blir såklart påverkad som boende och näringsidkare av ett sådant här projekt. Har varit på platsen någon gång i månaden hösten 2016 och sedan har det blivit mer och mer, våren 2017 minst en till två gånger i veckan. När det gäller buller har det enligt hans uppfattning inte varit något ovanligt för den här typen av stora anläggningsarbeten. Det som låter mest är nog maskinerna och trafiken. Har besökt restaurangen och ätit lunch flera gånger. Har inte störts av ljud då. Det har skiftat ganska mycket hur många gäster det varit i restaurangen när han varit där.

DOMSKÄL

Enligt 32 kap. 1 § miljöbalken ska skadestånd betalas för personskada och sakskada samt ren förmögenhetsskada som verksamhet på en fastighet har orsakat i sin omgivning. En ren förmögenhetsskada som inte har orsakats genom brott ersätts dock endast om skadan är av någon betydelse. En skada som inte har orsakats med uppsåt eller genom vårdslöshet, ersätts bara om den störning som har orsakat skadan inte skäligen bör tålas med hänsyn till förhållandena på orten eller till dess allmänna förekomst under jämförliga förhållanden.

I 3 § första stycket samma kapitel anges att skadestånd ska utges för skador som orsakas av i paragrafen särskilt angivna störningar. Uppräkningen avslutas med det allmänna uttrycket ”annan liknande störning”. Det är enligt praxis klargjort att avstängning av en gata innefattas i begreppet ”annan liknande störning”.

I tredje stycket samma paragraf finns en bevislätnadsregel när det gäller kravet på bevisning om orsakssambandet mellan störningen och en påstådd skada. Innebörden

av bestämmelsen är att det är tillräckligt att visa att det föreligger övervägande sannolikhet för ett orsakssamband mellan störningen och skadan.

Störningen

Som förberedelse för en framtida spårbunden kollektivtrafik på Lommabanan, som går genom Lomma tätort, har stationsområdet i Lomma byggts om. Ombyggnaden har inneburit att Vinstorpsvägen sänkts ner till en planskild korsning med järnvägen samt att en gång- och cykelbro parallellt med järnvägen över Vinstorpsvägen anlagts. Vidare har en planskild gång- och cykelväg anlagts under järnvägen söder om stationshuset. En byggnad för cykelparkering söder om Vinstorpsvägen har också byggts. Ombyggnaden av stationsområdet har föregåtts av framtagande av en ny detaljplan för området som antagits av kommunfullmäktige.

Vinstorpsvägen har varit avstängd för trafik från Solgatan och förbi korsningen med Bredgatan under tiden 20 augusti 2016 till och med den 23 november 2017 när vägen byggts om till en planskild korsning under järnvägen. Järnvägsgatan och dess anslutning till Vinstorpsvägen har även varit avstängd för trafik under vecka 26 år 2016 för omläggning av ledningar för bl.a. vatten och avlopp. Delar av stationsområdet som omfattats av ombyggnaden har under tiden som entreprenadarbetena pågått varit inhägnad som en byggarbetsplats. Eftersom arbetena ännu inte är avslutade är del av området fortfarande inhägnat som en byggarbetsplats.

L.N. driver restaurangen Casa Nostra i förhyrda lokaler med gatuadressen Järnvägsgatan 4 i Lomma. Restaurangens öppettider är måndag till fredag från kl. 11.00 till 21.00 och lördagar och helgdagar från kl. 13.00 till 21.00. Restaurangens utbud är dels lunchbuffé, som serveras måndag till fredag mellan kl. 11.00 till kl. 14.00, dels en fast matsedel med pizza och andra rätter, dels catering.

Under tiden som Vinstorpsvägen och delar av Bredgatan varit avstängd för fordonstrafik har tillfarten till restaurangen Casa Nostra från norr via Bredgatan och Järnvägsgatan varit stängd. Tillfart till restaurangen söderifrån via Alégatan/ Järnvägsgatan och västerifrån via Torggatan och Stationsgatan har inte påver-

kats av ombyggnaden av Vinstorpsvägen. Genom att Vinstorpsvägen byggts om till en planskild korsning kommer Järnvägsgatans anslutning till Vinstorpsvägen inte längre att finnas kvar.

L.N. har gjort gällande att avstängningen av Vinstorpsvägen och Bredgatans anslutning till Vinstorpsvägen tillsammans med olägenheter från entreprenaden i form av tung trafik på Järnvägsgatan till och från entreprenadområdet, buller, nedsmutsning m.m. har fått sådana ekonomiska konsekvenser för hans restaurangverksamhet att det utgör grund för skadestånd med det i målet yrkade beloppet.

Av utredningen i målet, främst av förhöret med L.N. och de av kåranden åberopade vittnesmålen, har framgått att antalet lunchgäster till restaurangen har minskat under tiden som Vinstorpsvägen och Bredgatan varit avstängda för fordonstrafik. Sammanställningen av sålda luncher som ingivits och åberopats som skriftlig bevisning visar också att antalet sålda luncher varit betydligt färre under tiden som ovannämnda gator varit avstängda för trafik jämfört med tidigare. Det framstår enligt mark- och miljödomstolen som klart att det finns ett samband mellan avstängningarna av ovannämnda gator samt störningarna från byggarbetsplatsen och nedgången i restaurangens försäljning jämfört med tidigare, främst vad gäller sålda luncher.

Har skada orsakats genom vårdslöshet från kommunens sida?

Enligt L.N. har kommunen inte på ett tillräckligt tydligt sätt, varken i samband med att han ansökte om bygglov för ombyggnaden av de aktuella lokalerna eller tidigare, informerat honom om det planerade projektet med ombyggnaden av stationsområdet och de konsekvenser detta skulle få för tillgängligheten till området under tiden som entreprenadarbetena pågick. Hade L.N. fått sådan information hade han inte etablerat sin restaurangverksamhet på Järnvägsgatan 4 utan istället valt en annan lokalisering i Lomma. Genom denna underlåtenhet från kommunens sida har kommunen enligt L.N. genom vårdslöshet orsakat honom den skada som ersättning nu yrkas för. Med hänsyn till att skadan har orsakats genom vårdslöshet från kommuns sida gäller strikt ansvar oavsett om störningen som

orsakat skadan är att betrakta som orts- eller allmänvanlig och utan toleransavdrag för vad som skäligen bör tålas.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Det är den skadelidande, i det här fallet L.N., som har bevisbördan för påståendet att Lomma kommun genom vårdslöshet orsakat ekonomisk skada för restaurang Casa Nostra. Enligt L.N. hade han vid tillfället när han planerade att öppna en ny restaurang i Lomma tätort fyra olika lokaler att välja mellan där han kunde etablera sin restaurangverksamhet. Det har i målet dock inte lämnats några uppgifter om vilka övriga lokaler det gällde eller om dessa lokaler var likvärdiga den på Järnvägsgatan 4 i fråga om storlek, behov av ombyggnad, hyreskostnad m.m. Som angivits ovan har ombyggnaden av stationsområdet föregåtts av att en ny detaljplan för området antagits. Arbetet med den nya detaljplanen har föregåtts av en planprocess, med sedvanligt samrådsförfarande. Det har inte framkommit annat än att kommunen har genomfört samrådsförfarandet inför antagandet av den nya detaljplanen på det sätt som föreskrivs i plan- och bygglagen. Det har inte heller gjorts gällande att kommunen haft någon lagstadgad skyldighet att informera L.N. utöver vad som skett. L.N. har varit verksam som innehavare av ett gatukök inom det område som omfattas av den nya detaljplanen för stationsområdet under drygt 10 år. Kommunens fastighetschef tillika VD för det kommunala fastighetsbolaget LOFAB, G.S., har i vittnesförhör uppgivit att han med anledning av det arrendeförhållandet som fanns mellan LOFAB och L.N. har informerat L.N. muntligt om de planerade förändringarna av stationsområdet innebärande bl.a. att Vinstorpsvägen skall byggas om till en planskild korsning. L.N. har medgett att han fått information av G.S., men att han uppfattat det som att ombyggnaden endast skulle beröra området mellan Järnvägsgatan och spårområdet samt stationsbyggnaden, men inte området väster om Järnvägsgatan. Vid det tillfället kände inte G.S. eller någon annan på kommunen till att L.N. hade planer på att etablera en ny restaurangverksamhet inom stationsområdet. När L.N. senare ansökte om bygglov för ombyggnad av de aktuella lokalerna för restaurangverksamhet måste rimligen han och fastighetens ägare ha kommit överens om villkoren för det kommande

hyresförhållandet, även om det formella hyresavtalet inte var undertecknat. Hade kommunens företrädare då till L.N. ifrågasatt lämpligheten av att etablera en ny restaurangverksamhet i området och därmed påverkat den överenskommelse som träffats mellan L.N. och fastighetens ägare hade det varit direkt felaktigt av kommunen. L.N. har enligt mark- och miljödomstolen inte styrkt påstående att han skulle valt en annan lokalisering för sin restaurangverksamhet om han fått mer utförlig information av kommunen om omfattningen av arbetet med ombyggnaden av stationsområdet. Det innebär att huvudregeln i 3 kap. 1 § tredje stycket miljöbalken gäller innebärande att en styrkt skada ersätts bara om den störning som har orsakat skadan inte skäligen bör tålas med hänsyn till förhållandena på orten eller till dess allmänna förekomst under jämförliga förhållanden.

Är den styrkt att Casa Nostra lidit ekonomisk skada motsvarande det yrkade skadeståndet?

För att skadestånd för ren förmögenhetsskada enligt miljöbalken ska dömas ut krävs att den skadelidande kan visa att de angivna störningarna har medfört en skada i form av utebliven vinst motsvarande det yrkade beloppet. Det är den skadelidande som har bevisbördan för att skadan motsvarar det yrkade beloppet.

Till styrkande av att restaurangrörelsen lidit ekonomisk skada motsvarande det yrkade beloppet har L.N. åberopat dels restaurangens dagskassor sammanställda för varje månad från det att restaurangen öppnade den 1 oktober 2014 till och med juli månad 2018, dels särskild skadeutredning.

Av skadeutredningen framgår bl.a. följande. Under den period som skadeståndsyrendet avser, d.v.s. från och med den 27 juni 2016 till och med den 25 maj 2018 har restaurangen varit öppen under totalt 82 veckor. Före avstängningen av Vinstorpsvägen låg lunchförsäljningen på ett genomsnitt om 35 – 45 luncher per dag, d.v.s. 175 – 225 luncher per vecka. Med utgångspunkt från ett medianvärde om 200 sålda luncher per vecka borde försäljningen under dessa 82 veckor ha varit i vart fall 16 400 luncher (82 x 200). Den totala försäljningen under dessa veckor var dock endast 3 896 luncher, vilket innebär ett försäljningstapp för luncher uppgående till

12 504 luncher. Utebliven vinst för varje ”tappad” lunch uppgår till minst 40 kronor. Den uteblivna vinsten för den minskade försäljningen av luncher under den aktuella tidsperioden uppgår därmed till 500 160 kronor (12 504 x 40).

När det gäller eftermiddags- och kvällsförsäljningen har en uppskattning gjorts att försäljningen har minskat med minst 10 – 15 pizzor/a la carte per dag, d.v.s. 70 – 105 per vecka. Den uteblivna vinsten för varje pizza/a la carte beräknas till minst 50 kronor. Under den aktuella tidsperioden har eftermiddags- och kvällsförsäljningen varit öppen under 83 veckor, d.v.s. 581 dagar. Med utgångspunkt från ett medianvärde om 10 sålda pizzor/a la carte per dag borde försäljningen uppgå till i vart fall 500 kronor per dag. Den uteblivna vinsten för eftermiddags- och kvällsförsäljningen beräknas därför till totalt 290 500 kronor (83 x 7 x 500).

Det yrkade skadeståndet uppgår till totalt 790 660 kronor, varav 500 160 kronor avser tappade luncher och 290 500 kronor avser tappad eftermiddags- och kvällsförsäljning avseende 581 dagar á 500 kronor.

Enligt L.N. ska inte cateringförsäljningen beaktas vid beräkningen av utebliven vinst, eftersom catering innebär att restaurangen levererar den beställda maten till kunderna.

Mark- och miljödomstolens bedömning

L.N. öppnade restaurangen Casa Nostra på Järnvägsgatan 4 i Lomma den 1 oktober 2014. Eftersom restaurangen funnits på den aktuella platsen så kort tid går det inte med säkerhet att bedöma vad som är ”normal” försäljning.

Den tidsperiod som skadestånd yrkas för är från och med den 27 juni 2016 till och med den 25 maj 2018. Någon redovisning av restaurangrörelsens ekonomiska resultat under den aktuella tidsperioden jämfört med tiden före avstängningen av de angivna gatorna och arbetet med ombyggnaden av stationsområdet har inte lämnats och åberopats i målet. De redovisade dagskassorna är inte uppdelade på lunchförsäljning, eftermiddags- och kvällsförsäljning eller catering. Uppgifterna om mins-

kad försäljning av luncher går därför inte att kontrollera mot de redovisade dagskassorna.

Det finns enligt mark- och miljödomstolen inget hållbart skäl varför intäkterna från cateringverksamheten inte ska beaktas. Av vittnesförhöret med B.N. framgick att de kunder som vill beställa catering måste komma till restaurangen och göra sin beställning. Därefter kommer cateringkunderna tillbaka till restaurangen och betalar. Eftersom den främsta störning som har angetts som orsak till skadan är svårigheter att komma till restaurangen på grund av avstängda gator, så kan det enligt domstolen inte vara någon skillnad om man kommer till restaurangen på kvällen för att köpa en pizza att ta med hem eller om man kommer till restaurangen och beställer catering. Försäljningen av catering måste därför enligt domstolen beaktas på samma sätt som övrig försäljning.

Vid mark- och miljödomstolens huvudförhandling i målet framkom att en del av restaurangens försäljning har fakturerats och betalats till företagets bankgiro. Dessa betalningar finns inte med i redovisningen av dagskassorna. Enligt muntlig uppgift som lämnades vid domstolens förhandling är antalet sådana betalningar mycket begränsat. Någon skriftlig redovisning av antalet sådana betalningar med uppgift om dag för betalningen och beloppets storlek har inte redovisats, och det har inte heller lämnats någon rimlig förklaring till varför detta inte har gjorts.

Vid en närmare analys av de redovisade dagskassorna framgår bl.a. följande.

De redovisade dagskassorna under de 15 månader som delar av Vinstorpsvägen och Bredgatan varit avstängda för trafik, d.v.s. från och med den 20 augusti 2016 till och med den 23 november 2017 uppgår till sammanlagt till 1 529 797 kronor.

Dagskassorna för de närmast föregående 15 månaderna, d.v.s. från den 20 april 2015 till och med den 23 juli 2016 uppgår till 1 664 671. Försäljningen enligt de redovisade dagskassorna under den tid som tillgängligheten till restaurangen var begränsad på grund av avstängning av Vinstorpsvägen och Bredgatan minskade således med 134 874 kronor jämfört med motsvarande tid före avstängningarna.

Enligt mark- och miljödomstolen går det inte av de redovisade dagskassorna att finna stöd för att rörelsens resultat skulle ha minskat under den tid som skadestånd yrkats för i den storleksordning som anges i skadeutredningen. Några andra uppgifter eller beräkningar baserade på rörelsens ekonomiska uppföljningssystem, vilka kunde visa skadans storlek eller ge stöd för det yrkade beloppet, har inte heller redovisats i målet.

L.N. har enligt mark- och miljödomstolen inte styrkt sitt påstående att avstängningen av delar av Vinstorpsvägen och Bredgatan samt olägenheterna i form av lastbilstrafik, buller, nedsmutsning m.m. från entreprenaden med ombyggnad av stationsområdet har inneburit en minskad vinst för hans enskilda firma Restaurang och Pizzeria Casa Nostra med det i målet yrkade beloppet. Den utredning som har presenterats i målet uppfyller enligt mark- och miljödomstolen inte på något sätt de krav som måste ställas på en sådan utredning som har till syfte att styrka en påstådd skada i ett mål om skadestånd för ren förmögenhetsskada i form av utebliven vinst.

Tillämpning av 35 kap. 5 § rättegångsbalken

L.N. har yrkat att för det fall domstolen skulle finna att tillräcklig bevisning inte framlagts för det yrkade skadeståndsbeloppet så skall skadeståndet bestämmas till skäligt belopp enligt grunderna och principerna enligt 35 kap. 5 § rättegångsbalken.

Av 35 kap. 5 § rättegångsbalken framgår att om det är fråga om uppskattning av en inträffad skada och full bevisning om skadan inte alls eller endast med svårighet kan föras, får rätten uppskatta skadan till skäligt belopp. Så får också ske om bevisningen kan antas medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till skadans storlek och det yrkade skadeståndet avser ett mindre belopp.

Bestämmelsen i 35 kap. 5 § rättegångsbalken är inte en ersättningsregel som innebär att den som yrkar skadestånd är befriad från skyldigheten att förebringa den utredning som skäligen kan åstadkommas. Det skadestånd som har yrkats i det nu aktuella målet avser ersättning för utebliven vinst under förfluten tid. Det hade

enligt mark- och miljödomstolen utan större svårigheter eller kostnader varit möjligt för L.N. att genom att redovisa restaurangrörelsens resultat med intäkter och kostnader under såväl tiden före som under perioden med avstängda gator och pågående entreprenadarbeten, visa vilka ekonomiska effekter som dessa störningar haft för restaurangen Casa Nostra. Någon sådan utredning har inte presenterats i målet. Det saknas därför förutsättningar att tillämpa 35 kap. 5 § rättegångsbalken i målet.

Sammanfattande bedömning

Enligt mark- och miljödomstolen har L.N. visat att avstängningen av delar av Vinstorpsvägen och Bredgatan har påverkat tillgängligheten till restaurangen Casa Nostra på ett sådant sätt att antalet gäster till restaurangen, främst lunchgäster, har minskat. Även olägenheterna från själva entreprenadarbetena har enligt domstolen gjort att antalet gäster till restaurangen påverkats negativt. Däremot har L.N. inte presenterat någon utredning som styrker att dessa störningar har fått sådana ekonomiska konsekvenser för restaurangrörelsen som gjorts gällande i målet. Eftersom L.N. inte styrkt att han drabbats av en ekonomisk skada i form av utebliven vinst motsvarande det yrkade beloppet ska hans talan ogillas.

Vid denna utgång i målet finns inte anledning att ta ställning till kommunens invändningar om medvållande, krav på jämkning av skadeståndet, frågan om den skadelidandes skyldighet att begränsa skadan eller huruvida L.N. ensam äger rätt att tillerkännas skadestånd eller om det ska delas med B.N..

Rättegångskostnader

Vid denna utgång i målet ska L.N. såsom tappande part ersätta motparten för dennes rättegångskostnader. Lomma kommun har yrkat ersättning med totalt 451 822 kronor. Av det yrkade beloppet avser 349 580 kronor ombudsarvode för 159 timmar, samt 100 000 kronor för 100 timmars arbete som utförts av kommunjuristen Sarah Anderberg samt 2 242 kronor utlägg. Den begärda ersättningen är enligt mark och miljödomstolen skälig. Lomma kommun ska därför fullt ut tillerkännas ersättning för sina rättegångskostnader.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-01)

Överklagande senast den 16 november 2018.

Bengt Johansson

Bertil Varenius

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Bengt Johansson, ordförande, och tekniska rådet Bertil Varenius samt de särskilda ledamöterna Hans Folkesson och Harald Arnell. Föredragande har varit tingsnotarien Mikkaela Fridell.



Hur man överklagar

Dom i mark- och miljödomstol som första instans

MMD-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga inom 3 veckor

Överklaga skriftligt inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis.

Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.

Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.

5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.



Hur man överklagar Mark- och miljööverdomstolens avgörande

Den som vill överklaga Mark- och miljööverdomstolens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Mark- och miljööverdomstolen.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen senast den dag som anges i slutet av Mark- och miljööverdomstolens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar Mark- och miljööverdomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningsstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i Mark- och

miljööverdomstolen uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (domstolens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se